

ארבעה ראשי שנים פרק ראשון ראש השנה י.

עין משפט נר מצוה

גב א מיי פ"ט מהל' נטע
רעבי הל' (ו) ונן י סמנ
עשיר (קלט) וקלט טושיע
ייד קי רלז סעי' ד ה:
גב ב מיי פ"א מהל'
מנשה הקבנות הל' ד
סמנ עשיר קסג:

ופירות נטיעה זו אסורים כו'. ואף על פי שאמרנו עלתה לו שנה אם מנטו זה פירות לאחר ר"ה של שנה (א) שלשית מיד לעיין אסורין הן עולמית משום ערלה שאע"פ שר"ה תשרי נטיעה ט"ו צבצט ר"ה לאילן וזו כצר נעשית אילן לפיכך אין שנתה מתחדשת ללאת מידי ערלה עד ט"ו צבצט אבל משם ולהלן לא יחנטו זה פירות דין רבעי עליהם לאכול צירושלים וצט"ו לשנה הבאה יאלו מידי רבעי פירות המנוטים זה מכלן ואילן לכן הועילו לה ל' שלפני ר"ה שממחר התירה מט"ו צבצט ועד ר"ה: **מנא הני מילי.** ששנות ערלה ורבעי נמשכין לאסור פירות המנוטים קודם ט"ו צבצט לאחר שכלו שלשת שני ערלה: **ומטו זה.** יש מטוין ומכריעין בשמועה זו לאומרה משמיה דרבי ינאי: **ובשנה הרביעית.** וי"ו מוסיף על ענין ראשון יהיה לכס ערלים אף צמון שנה הרביעית: **ובשנה החמישית.** תאכלו את פרי מוסיף על ענין רבעי דקליק מייניה: **פעמים שצבצט** כגון אם מיהרו פירותיו לחנוט צבציעית לפני שצט ועדיין אסורים משום ערלה אסורין צבצעה עולמית: **פעמים שצבציעית כו'.** כגון פירות שחנטו זה קודם שצט טעוין חלול

(א) [לעיל ב: ושי"ג, ב] ז"ל ובה"ג, א ז"ל אמר, (ד) [לעיל דלמנין].

תורה אור השלם

1. ובשנה הרביעית יהיה כל פרי קדש הלולים לקי: ויקרא יט כד

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ופירות כו' של שנה הרביעית מיד. י"ב כלומר קודם ט"ו צבצט: (ב) ד"ה בן שנים כו' אף בשנים. י"ב פי' מלל כתיב תמים בכל אחד ואחד וכתיב תמימים משמע ששנה אחת לגמרי דכס ששנה אחת בתמות השנה אחת אף בשנים ואילן שמי שנים ממשכס בן שנה אילן בן שמי שנים הוא אף עגל בן שנים בן שמי שנים להילא בתורת כהנים תמימים אף בשנים ע"ש דף י:

“ופירות נטיעה זו אסורין עד ט"ו בשבט אם לערלה ערלה ואם לרבעי רבעי מה"מ א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן ומטו בה משמיה דר' ינאי אמר קרא **ובשנה הרביעית ובשנה החמישית פעמים שברביעית ועדיין אסורה משום ערלה ופעמי' שבחמישית ועדיין אסורה משום רבעי לימא דלא כר"מ דאי ר"מ הא אמר** (6) **יום אחד בשנה חשוב שנה רתניא פר האמור בתורה סתם בן עשרים וארבעה החדש ויום אחד דברי ר"מ ר' אלעזר אומר בן עשרים וארבעה החדש ול' יום שהיה ר"מ אומר** ככל מקום שנאמר **עגל בתורה סתם בן שנה בן בקר בן שתים פר בן שלש אפילו תימא ר"מ כי קאמר ר"מ יום אחד בשנה חשוב שנה בסוף שנה אבל בתחלת שנה לא אמר רבא ולא ק"ו הוא ומה גדה שאין תחילת היום עולה לה בסופה סוף היום עולה לה בתחלתה שנה שיום אחד עולה לה בסופה אינו**

רבינו חננאל

(פחות) ופירות נטיעה זו אסורין עד יום חמשה עשר בשבט, אם לערלה ערלה אם לרבעי רבעי. מנא לן דכתיב שלש שנים יהיה לכס ערלים לא יאכל ובשנה הרביעית יהיה כל פרי, מדקא מיסק לא יאכל ובשנה הרביעית, ולא מפסיק הי ניהו, שמעתי מיהנה פעמים שבאת רביעית אסורין משום ערלה, כגון שנטע פחות משלשים יום לפני ראש השנה. והא (דחנן) דחנן רבין דלא כר' מאיר, דאי ר' מאיר האמר יום אחד בשנה חשוב שנה, רתניא פר האמור בתורה סתם בן עשרים וארבעה החדש ויום אחד דברי ר' מאיר, ודחנן אפילו תימא ר' מאיר לא אמר ר' מאיר יום אחד בשנה חשוב שנה אלא בסוף שנה כדתנן בן כ"ד חודש ויום אחד, תחשוב לו יום להשלימו שלש שנים. אבל בתחלת שניו, כגון היא נטיעה ויבוא בה שלשים יום בעי לעלות לו שנה. אמר רבא ק"ו, ומה נידה שאין תחילת היום עולה לה בסופה, פרי יום שביעי לנידתה אסורה כל היום שנאמר שבעת ימים תהיה בנדתה וקיימא לן תהיה בנדתה כל שבעה, (א) כל יום השביעי, ולא אמרין מקצת היום כולו, ואמרין מקצת היום ככולו בתחילת נידתה, שאם ראה שעה אחת מן היום משלמת ששה ימים אחרים וטהורה היא, שנה שיום אחד עולה לה (ב) בסוף שניו,

(א) אולי ז"ל דמנין שבעת ימים תהיה בנדתה סתם בנדתה כל שבעה לו יום כו', (ב) נראה דמסר כלן ז"ל עולה לה בסוף שנים שיום אחד עולה לה בסוף השנים וכו'

ג. וסע' דלעיל ערך או לרביי ושמא התם שאני מדקמי צפ"ק דפרה (משנה א) דבן י"ג חדש אינו כשר לא לאיל ולא לכבש ולא קמי הכי גבי פר ולא לכל מילי אמרין דיום אחד צבצעה חשוב שנה דיש דברים דאפילו מעת לעת צענין כדמנן צפ" יולא דופן (גדה ד' מה). בן ט' שנים ויום אחד בן י"ג שנה ויום אחד צת י"ז שנה ויום אחד דאיתו יום אחד כדי להשלים מעת לעת צבצת ג' שנים ויום אחד פליגי תנאי בגמ' (סע' ד' מה): **דלר"מ אפי' צבת שמי שנים ויום אחד מתקצבת צבצעה לכבש א' שלימות דמיא דיום אחד חשוב שנה וחכמים צנו צת ג' ויום אחד דמענת לעת צענין: **עגל חשוב בן שנה בן בקר בן שתים פר בן ג'.** ע"כ בן צקר בן שנים דקאמרין היינו עגל בן צקר ולא פר בן צקר כדמוכח בתורת כהנים גבי פר כהן משיח דתניא פר יכול אפילו זקן ת"ל בן אי בן יכול קטן ת"ל פר הא כילד בן ג' כדברי חכמים ר"מ אומר אף בן ארבע בן חמש כשרים ותימה דמנן צפ"ק דפרה (משנה ב) ר' יוסי הגלילי אומר פרים בני שנים שנאמר ופר שני בן צקר תקח לטמאת וחק"א אף בני ג' ר"מ אומר א' בני ארבעה וחמשה כשרים לטמאת ממשוי ר"מ כפר אפילו בני שמי שמי דהא מוסיף ארבי יוסי הגלילי והכא משמע מדעגל בן צקר לר"מ בן שנים פר בן צקר בן ג' אבל פחות מבן ג' לא ז"ל דאף דקאמר ר"מ צמסכת פרה (סע) ארבען קאי ולא אר' יוסי הגלילי ובתורת כהנים מתני דר' יוסי הגלילי צת מילתא דר"מ וחכמים ורצנן דהתם לאו רצנן דפרה:**

וְאֵין ק"ו הוא ומה גדה. מריש פירקין ל"ק מידי דלפרישית התם (ד' ד"ה אצל): **שנים שיום אחד עולה להם בתחילתן אינו דין חשבון והאי סופן היינו סוף שנה ותחילת חשבון ואת' זכה תוכיח שהיא איפכא מנדה שאין סוף היום עולה לה בתחילתה שזה מנהג כותים כדאיתא בריש פרק צנות כותים (גדה ד' ג. וסע) דיום שפוסקת צו סופרתו למנין ז' דלע"ג דפרין עליה אגן נמי נספריה לא קיימא לן הכי מדפריין בצרק צתרא דגדה (ד' סע.) ורב ככותאי אמרה לשמעיה ופ"ה תחילת היום עולה בסופה לר' יוסי בצרק כילד זולין (פסחים ד' פא.) דלמרינן מקצת היום ככולו דלא מנאי למשכח עומאת התהום דזבה משום דאין סותרת למפרע ואינה מטמאה אלא מאכל וליבה וזכה גדולה נמי לא משכחת אלא צשופעת או צרואה שני צין השמשות ז"ל דהאי ק"ו דהכא לרצנן ולא לרבי יוסי מיהו אפילו לרצנן קשיא דהיי נמי דלבי תחילת חשבון צבציעי מנמנאה למפרע מ"מ צין דשריא לשמש לאחר צבילה מיד מדאורייתא אי לא משום דלסרו רצנן שמא תבא לידו ספק דלמרינן בצרק צתרא דגדה (ד' ע. וסע) ע"כ עולה לה תחלת היום דאי לאו הכי וספריה לה ז' ימים ואחר תטהר אמר רחמנא (ויקרא טו) וליכא ונראה דלא דמיא זכה להני דהא אימים נקיים קפיד רחמנא והיאך יעלה סוף היום והרי אין יום זה טהור דכבר ראתה ואע"פ צשומרת יום סוף היום עולה כמו שאפרש שאני התם דספירת אחד לאחד נפקא לן בסוף גדה (דף ע. וסע.) מדכתיב יהיה אצל הכא אחר תטהר כתיב דדרשנין שלא תהא עומאתה מפסקת אצל תחלת היום דין הוא שיעלה צשופה דכל כמה דלא ראתה הרי הוא טהור ואת' ואמאי דחיק לאשכוחי זכה גמורה לר' יוסי צרואה צשי צין השמשות הא משכחת לה צרואה צלילות דספירת לילה לאו ספירה היא כדאיתא צפ"צ דמגילה (ד' ב. וסע) וי"ל דדחיק אזהר ציממי משום דכתיב כל ימי זוכה דמהאי טעמא א"ל ר' שמעיה לר' אצא בסוף גדה (סע) אימא ציממי תהוי זכה צלילות תהוי גדה וצפ"ק דהוריות (ד' ד.) נמי גבי צדוקים דלמך ז' זכה לא הוי אלא ציממא ומיהו לא יתכן דאם כן הוה ליה לפרושי ולימא זכה ציממי הכי משכחת לה ועוד דכי מעני**

אצל אם אירחה מנייטתה עד לאחר ט"ו צבצט אין צהן איסור: **נימא.** הא דקתני לעיל פחות מל' יום לא עלתה לו שנה דלא כרבי מאיר: **עגל בן שנה.** דכתיב (ויקרא ט) עגל וכבש בני שנה: **בן צקר.** של שמיני למלואים שנאמר (סע) קח לך עגל בן צקר לחטאת: **בן ששים.** שנאמר קח לך עגל בן צקר ואילן לעולה תמימים. והכי תניא לה בתורת כהנים השנה בן צקר ואילן לעולה תמימים אף בשנים (ט): **פר.** אפילו כבש פר בן צקר לא יקרא פר צפחות מנ' שנים: **כי קאמר ר"מ בסוף שנים.** כגון יום אחד צבצעה שלשית שהיא סוף הכשר שומי של פר: **אצל בתחילת שנים.** כגון שנה ראשונה של נטיעה שהיא תחילת מנין שני ערלה לא אמר: **ומה גדה שאין תחלת היום עולה לה בסופה.** שנאמר (סע טו) צבעת ימים תהיה בנדתה תהא בנדתה כל ז' ולא תאמר מקצת יום שביעי ככולו ותטבול ציום: **סוף היום עולה לה בתחלתה.** שאם ראתה סמוך לשקיעת החמה עולה לה יום זה צו' ימי גדה ואינה צריכה למנות אלא ו' והוא. וצנדה דלורייתא קאמר שאינה זקוקה לנקיים שלא הצריכה תורה ספירת ז' נקיים אלא לזכה אצל גדה לראתה כל ז' ופסקה עם שקיעת החמה עוצלת לערב עכשיו החמירו צנות ישראל על עגמם להחזיקן בצסק זיבות לטעון ז' נקיים בלא דם ואין יום שפוסקת צו עולה לה למנין ז'. והרבה טעו צשמועה זו לנמוד מכלן לפסור יום שפוסקת צו למנין ז' נקיים שהיו מפרשים סוף היום עולה לה בתחלתה דסוף יום שפוסקת צו עולה לה לראשון לז' נקיים וזו מדת צנות כותים הוא ששנינו צהן (גדה דף ג.) יום שפוסקת צו סופרת למנין ז': **ה"ג שנים שיום אחד עולה להם בסופו כו'.** שנים הקצוצין לכל דבר שיום אחד עולה להם בתחלת שנה אחרונה צסוף שנים הקצוצות לדבר:

כותים כדאיתא בריש פרק צנות כותים (גדה ד' ג. וסע) דיום שפוסקת צו סופרתו למנין ז' דלע"ג דפרין עליה אגן נמי נספריה לא קיימא לן הכי מדפריין בצרק צתרא דגדה (ד' סע.) ורב ככותאי אמרה לשמעיה ופ"ה תחילת היום עולה בסופה לר' יוסי בצרק כילד זולין (פסחים ד' פא.) דלמרינן מקצת היום ככולו דלא מנאי למשכח עומאת התהום דזבה משום דאין סותרת למפרע ואינה מטמאה אלא מאכל וליבה וזכה גדולה נמי לא משכחת אלא צשופעת או צרואה שני צין השמשות ז"ל דהאי ק"ו דהכא לרצנן ולא לרבי יוסי מיהו אפילו לרצנן קשיא דהיי נמי דלבי תחילת חשבון צבציעי מנמנאה למפרע מ"מ צין דשריא לשמש לאחר צבילה מיד מדאורייתא אי לא משום דלסרו רצנן שמא תבא לידו ספק דלמרינן בצרק צתרא דגדה (ד' ע. וסע) ע"כ עולה לה תחלת היום דאי לאו הכי וספריה לה ז' ימים ואחר תטהר אמר רחמנא (ויקרא טו) וליכא ונראה דלא דמיא זכה להני דהא אימים נקיים קפיד רחמנא והיאך יעלה סוף היום והרי אין יום זה טהור דכבר ראתה ואע"פ צשומרת יום סוף היום עולה כמו שאפרש שאני התם דספירת אחד לאחד נפקא לן בסוף גדה (דף ע. וסע.) מדכתיב יהיה אצל הכא אחר תטהר כתיב דדרשנין שלא תהא עומאתה מפסקת אצל תחלת היום דין הוא שיעלה צשופה דכל כמה דלא ראתה הרי הוא טהור ואת' ואמאי דחיק לאשכוחי זכה גמורה לר' יוסי צרואה צשי צין השמשות הא משכחת לה צרואה צלילות דספירת לילה לאו ספירה היא כדאיתא צפ"צ דמגילה (ד' ב. וסע) וי"ל דדחיק אזהר ציממי משום דכתיב כל ימי זוכה דמהאי טעמא א"ל ר' שמעיה לר' אצא בסוף גדה (סע) אימא ציממי תהוי זכה צלילות תהוי גדה וצפ"ק דהוריות (ד' ד.) נמי גבי צדוקים דלמך ז' זכה לא הוי אלא ציממא ומיהו לא יתכן דאם כן הוה ליה לפרושי ולימא זכה ציממי הכי משכחת לה ועוד דכי מעני